

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne.
Ako je to dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravišstvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Gradišče št. 2.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Učiteljska kolonija na otoku Rabu.

Težko, izčrpavajoče delovanje učiteljstva je vzrok, da ogromni odstotek učiteljstva umira že v mladih letih na pljučnih boleznih, nervoznosti ali onemoglosti. Marsikdo izmed nas bi potreboval v ozdravljenje svojih dihalnih organov in svojih zrahljanih živcev malo jasnega južnega solnca, malo vlažnega primorskega zraka, ki je prost vsakega prahu.

Žal, da je onemogočeno učitelju prebivati v znanih klimatiških zdraviliščih zaradi prevelike draginje, ki vlada v takih krajih. Osrednje društvo učiteljskih jednot na Moravi se je poslužilo baš raditega samopomoči in postavi v najbližjem času na otoku Rabu v Dalmaciji zavetišče bolnim učiteljem. Osrednji odbor je dovolil v seji dne 20. februarja t. l. potrebno vsoto za napravo.

Uprava kolonije se izroči izkušenim rokarnam priznane organizatorice in neumorne delavke gospodične Steyskalove. Rajši bi videli, da je to akcijo završila „Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji“; slednji pa to ni mogoče, ker ji nedostaja najvažnejšega — denarnih sredstev.

Korak moravskega učiteljstva pozdravljamo s tem večjim veseljem, ker se ne bodo sprejemali v kolonijo izključno samo le člani moravske učiteljske organizacije, marveč tudi učitelji in učiteljice ostalih slovanskih narodnosti.

Stanarina z vso oskrbo bo jako nizka, kakaj namen temu učiteljskemu podjetju ne bo nikakor dobiček ali kupčenje rezervnih zalogov; rečijo bo popolnoma neznatna, ker ravnateljica gospodična Steyskalova dela popolnoma zastoj in ne pričakuje nikakršne nagrade.

Stvar slovanskega učiteljstva bo sedaj, da izkorišča v popolnem obsegu dobrote, ki jih

nam ponuja bratska organizacija moravskega učiteljstva. Učiteljska kolonija na Babu pa postane obenem tudi ognjišče, kjer se bo ukoreninjala in odkoder se bo razširjala slovanska vzajemnost v vrstah učiteljstva. Vsa eventualna vprašanja blagovolite naslavljati: ravnateljica gospodična Marija Steyskalova v Brnu, Falkensteinerova ul., č. 31. (Morava).
M. Hajný.

Kranjska politika in učiteljstvo.

„Ravno prav, da se danes vidi, gospod učitelj, ker se imam z vami nekaj pomeniti. Do sedaj nisem vedel, da ima učiteljstvo tako moč, zdaj pa vidim, da bo menda res tako.“ Tako me je nagovoril pred kratkim zvest pristav S. L. S., mož, ki je prijatelj šolskega napredka in učiteljstva.

Razume se, da nisem vedel, kaj misli s tem povedati. Ko mi natančneje razodene, da je bil sam pri shodu v Ljubljani zaradi nameravanega starostnega zavarovanja na kmetih in pokaže „Domoljuba“ št. 8. članek „Proti liberalnim učiteljem“, sem šele razumel, kaj mož misli. Članek se glasi: „Na shodu v Šmartnem pri Litiji je zelo ostro nastopil deželni odbornik kranjski dr. Lampe: Govoril je o starostnem zavarovanju ter rekel: Tisti liberalni hujskači pa, ki te ogromne in silno težavne zakonske predloge še videli niso in ki nimajo pojma o njeni vsebini, so si izmislili celo kopo laži in so hujskali ljudstvo. Temu mora biti konec. Koder poizvedujemo po začetnikih teh laži, pridemo navadno nazadnje na liberalnega — učitelja. Ti liberalni učitelji hočejo imeti zvišane plače, in ker so jim liberalci na ljudske stroške obljubili, hočejo zopet liberalni stranki na vrh pomagati. Zato so pograbili to priložnost in so se lagali kmetom, da

jih hoče S. L. S. s starostnim zavarovanjem in z njihovih gruntov pregnati. Vi pa povejte vsakemu liberalnemu učitelju sledeče: Če bi se učiteljem plača izboljšala tako, kakor zahtevajo liberalni učitelji, ki proti stanovskemu zavarovanju hujskajo, bi znašalo primeroma toliko, kolikor bi plačevalo naše ljudstvo za se, da bi bili vsi kmetje in hlapeci zavarovani za starost, onemoglost in bolezni. Če mislijo liberalni učitelji s hujskanjem in lažmi doseči zvišanje plač, so se zelo zmotili!“

„Kaj pa pravite vi, prijatelj, na ta članek?“ ogovorim moža.

„Saj sem vam že povedal, da nisem nikdar mislil, da ima učiteljstvo tako veliko moč in toliko vpliva, pregovoriti toliko ljudstva,“ mi odgovori.

„Ali vi verjamete temu članku?“

„Mene sicer ni nobeden hujskal, se mi lagal in me podpihoval, ker sem vse to sam bral v „Domoljubu“. Kakor sem bral jaz in s tem se nisem vjemal, tako se niso strinjali s tem tudi drugi. Toliko že znam sam preudariti, da bi bilo starostno zavarovanje nov davek, in sicer vse bi prišlo na ramo kmetagospodarja. Zaraditega bi morali plačevati dražje posle in druge delavce, a užitek na starost bi imeli od tega prav malo. Po eno krono na mesec naj plačujem od sebe, družine in poslovo do visoke starosti, a ko onemorem, dobim pa na leto ubogih 90 K. S tem ni mogoče živeti, to ni vse skupaj nič! Predbacivajo krivdo vam, zaradi lepšega, a vsak lahko razume, da je to le pesek v oči,“ pojasnjuje mož.

„Jaz za svojo osebo se pa strinjam s tem, da bi bil za starost vsakdo preskrbljen, torej tudi kmet in delavec. S tem bi se kmetugospodarju jako olajšalo gospodarstvo, ker bi ne bilo treba dajati onemoglim staršem toliko užitka, pa tudi beračev bi ne bilo več toliko. Ako se pomisli, da se vrže proč toliko denarja za nepotrebne reči kakor za tobak, pijačo in predragocena oblačila, bi se tudi dobilo toliko

za potrebno starostno zavarovanje. Ako je res zval zoper to plemenito misel kateri izmed učiteljev, kar ni verjetno, ta ni ravnal prav,“ pravim jaz.

„Jenajte in ne govorite mi več o tem! Do sedaj smo vedno dajali gosposki denar, a nismo videli več beliča, ravno tako bi se zgodilo s starostnim zavarovanjem. Plačila bi bilo veliko, miloščina pa taka, da bi ne bilo mogoče živeti niti umreti. Pa še za to malenkost bi moral ponižno prositi — in več jih ne bi dobilo ničesar. Ali vam ni znano, da ima gospoda samo grablje, vile pa samo, da dere?“

Zaman bi bila vsaka beseda proti tem trditvam, spoznal sem, da je naš kmet v svoji konservativnosti do skrajnosti nezaupen. Nezaupnost je morda tupatam na svojem mestu, v tem slučaju se mi pa zdi neopravičena.

Dovolite mi gospod urednik, izpregovoriti še nekaj o naši kranjski politiki. Obžalujem, da vas nadlegujem s tem, ker Nemec trdi: „Die Politik ist ein garstig Lied“. A kaj si morem pomagati? Peti moram to umazano pesem, ker nas sili k temu hudobni svet. Nikdar bi vam tega ne pisal, ako bi mi moj kmetiški prijatelj ne potisnil peresa v roko. Ta mi daja brati „Domoljuba“ in „Slovenca“ in uganeva o priložnosti marsikatero pametno, čeprav sva vsak svojega političkega prepričanja.

Čudno se mi zdi, ko trobijo neprestano klerikalci v svet, da je liberalno učiteljstvo izgubilo ves ugled med narodom, in sedaj to iznenadenje, da je to učiteljstvo brez ugleda pregovorilo — ker smo v dobi omike in napredka, moramo torej povedati modern izraz — nalagalo in nakujskalo nad 2000 kmetov, ki jih je klerikalno vodstvo komaj pomirilo. To je bila velika komedija onega dne, kakor mi je pripovedoval moj prijatelj. Naš iskren prijatelj g. dr. Lampe nam je na shodu v Šmartnem pri Litiji dal lepo zadoščenje; postavil je „Domoljuba“ in „Slovenca“ na laž,

LISTEK.

Vzgoja spolnosti.

Važna in težavna zadeva. Bodi naravnost povedano, da se ženirajo tudi inteligentne, izobražene in velike osebe vsaj pred javnostjo dotikati se je; še onim, ki lahko svobodno o tem govorijo, ni ljubo, da se jo priobčjuje v časopisu, ki roma iz ene roke v drugo. Privsem tem pa je to eno najvažnejših socialnih zdravstvenih zadev, ki nam s statističnimi podatki kaže, da smo dolžni v to delati, da se zbudi znanje vedno večje zanimanje vseh slojev prebivalstva. Zadevo utemeljuje sedanj položaj predmeta, nevednost na podlagi krivičnega sramu in neumestne sentimentalnosti, zaradi katerih smo vsi enako hudo prizadeti. Očetje in matere se boje za zdravje svojih otrok, ki ne poznajo nevarnosti za obstoj življenja. Otroci se brez strahu približujejo nevarnostim, ker ne poznajo strašnih razočaranj, ki si jih pridobijo tekom življenja. Mladiči opazujejo prepogostoma, da iz neiskkušenosti in nevednosti prihaja nesreča, ki jim ogreni vse veselje do nadaljnjega življenja. Mlade matere spoznajo, da nevedni ali krivični možje stavlajo s svojo

trmoglavostjo v nevarnost ne le zakonske sreče, temveč tudi zdravje otrok in potomcev. Zgrajati se mora vsakdo nad strašnimi in brezmiselnimi prizori, ki podkupujejo obstanek v najvišjih kakor v najbolj nizkih slojih naroda ter tako tvorijo veliko nevarnost za prihodnost človeštva. Nemci in Angleži so bili prvi, ki so spravili to perečo zadevo na dan. Izhajajoč od principa, da bodi javno zdravje najvišje načelo, so objavili statistiko, ki je bila nekakaj zakrita javnosti, zaradi katere nam kaže rezultat očitno, da je med štirimi ljudmi v starosti tridesetih let eden spolno hudo bolan. Brez ovire in kakega neumestnega sramu zahteva že človekoljubje, da se opozore tudi plašljivci in mladeniči; razložiti je naravnost, da je skoro 25 % ljudi v cvetu življenja okuženih zaradi spolne kuge in da je velika in skrajna nevarnost to, proti kateri je postaviti močan jez od vseh skupaj kakor od vsakega posameznika v mejah njegove osebne delavnosti.

Zanimanje javnosti za to vprašanje se je stopnjema dvigalo. Na Nemškem so stopile družbe v boj proti spolnim boleznim. Društvo „Nemška zveza“ je poklicalo v novejšem času k zborovanju žene, zdravnike, učenjake, učitelje, šolske nadzornike, inženirje in odvetnike;

naučno ministrstvo je bilo zastopano po treh odposlancih; vsi so s svojo udeležbo zaznamovali bogat prinos k razpravi. Tudi na Dunaju in na Ruskem se je vprašanje o spolnosti probudilo posebno v modernih družtvih.

Splošno zanimanje v Italiji v prilog vzgoji o spolnosti raste z veliko brzino. Eden izmed glavnih in najbolj delavnih na tem polju je profesor Foà, ki je pretečenega leta prirejal na ljudski univerzi v Milanu razprave ter v jasni luči razvil sintetiški sedanj položaj predmeta. Tudi na ljudski univerzi v Trstu se je pokazala važnost tega vprašanja, da so se ponovno organizirali tečajji o vzgoji spolnosti. Zanimanje javnosti raste povsod, četudi ne v enaki meri, v to pripomore z gotovostjo v prvi vrsti naravna vzgoja moderne šole, žensko vprašanje in končno ne na zadnji črti napredek vede higijene in bakteriologije, ki tekmujeva v odkritje vzrokov bolezni in v sredstvih, s katerimi se bolezni obvarujemo.

To vprašanje bi bilo rešeno z ozirom na vzgojo o spolnosti pri odraslih, ako ne povsem, vendar brez velike razlike v nazorih. Vprašanje, ki muči higienike in sociologe in kar je slavni profesor Foà navedel v svojem lepem ponku na prvem mestu, ni še rešena točka. Ta tiči v tem, ali smo dolžni posnemati in

poučevati zrelo mladino ali začeti s poukom že s prvimi trenutki človeške vzgoje?

V krajih, kjer je vzgoja o spolnosti že zadosti napredovala, se je prišlo do sklepa, da je pouk odraslim le prepozno sredstvo k veliki občutni škodi. Sklenilo se je od družbe proti spolnim boleznim, da je treba v to antiepatnega pouka. Da je misel spolnega nagona živinska, trivialna in pripustna le sovražnim bitjem pod legalnimi sponami zakona, je dandanes v moderni družbi k sreči utopijska. Dobro vemo, da spolni nagon ne zagotavlja le ohranitev človeškega rodu, temveč je tudi upoštevna moč, ki se jo mora čuvati in brzditi in to v interesu posameznika kakor cele družbe.

Gre za potrebo do ohranitve posameznika in da se mu izčiti njegovo zdravje. Ker je monogamija ali ljubezensko življenje z eno samo ženo v vsem življenju ne povsem, a vendar dosegljiv ideal, je potrebno mladino opozarjati na nevarnosti, ki se jim more izpostavljati.

Zborovalci v Manheimu so sklenili, da se mora pouk o boleznih pričeti z vzgojo spolnega življenja. Vprašanje pa je, kdo, kako in kdaj se naj poučuje.

Ta pouk se prične v domači hiši. Prva učiteljica bodi mati; ona naj reši nalogo po